

Geleceğin Kenti Üzerine Vatandaşların Deklarasyonu

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

Geleceğin Kenti Üzerine Vatandaşların Deklarasyonu, vatandaşların ve diğer ilgili çevrelerin Avrupa'daki yeni bölgesel ve kentsel sürdürülebilirlik yaklaşımları konusunda bilinçlendirilmesi ve bu yaklaşımları benimseyerek kullanmaya teşvik edilmesini amaçlayan RAISE programı dahilinde hazırlandı. Üç ay süren hazırlık sürecinde Viyana, Roma ve Brüksel'de üç tane toplantı gerçekleştirildi. Deklarasyon, 5 Aralık 2005 tarihinde 26 vatandaş tarafından Avrupa Komisyonu'na ve Avrupa Parlamentosu'na sunuldu. Aşağıda, özellikle sürdürülebilir kentlerle ilgili önemli ipuçları içeren ve vatandaşların gözünden olması nedeniyle bilincin geliştirilmesi konusunda önemli bir adım olan bu deklarasyonun kapsamlı bir özetini sunuyoruz.

Deklarasyonun Türkçe özetine dijital ortamda ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/vatandasdeklarasyonu.pdf>

Deklarasyona İngilizce olarak ulaşmak için:

<http://www.mo.org.tr/UIKDocs/citizensdeclaration.pdf>

Deklarasyonun tam metnine, ilgili diğer belgelere ve RAISE programı hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşmak için:

<http://www.raise-eu.org>

Bizler, farklı ülkelerden, farklı yaş gruplarından ve mesleklerden gelen yirmi altı Avrupa vatandaşıyız. Sürdürülebilir kalkınma konusunda profesyonel uzmanlar değil, Avrupa kentlerinde yaşayan ve çalışan sade vatandaşlarız.

Avrupa Komisyonu Araştırma Genel Direktörlüğü bizden kentlerin geleceği hakkındaki fikirlerimizi ve "Geleceğin Kenti ve Kültürel Miras" başlıklı AB araştırma programına ilişkin görüşlerimizi iletmemizi istedi. Avrupa Komisyonu, tarihinde ilk kez "RAISE" inisiyatifi aracılığıyla Avrupa Birliği politikaları konusunda Avrupa vatandaşlarının görüşüne başvurmuştur.

Bir dizi atölye çalışması aracılığıyla birtakım somut örneklerden hareket ederek, bunları kendi deneyimlerimizle karşılaştırma olanağı bulduk ve böylece aşağıdaki konularda kendi görüşlerimizi oluşturduk:

- Kentsel yönetim
- Sürdürülebilir ulaşım
- Sürdürülebilir yapılı çevre
- Kültürel miras

Tartışmalarımız sonucunda, beşinci bir konu olarak Eğitim konusunun -özellikle de sürdürülebilirliğe yönelik olarak- başarının önemli bir bileşeni olduğu sonucuna vardık.

Genel Sonuçlar

İlk olarak, değerlendirmeye aldığımız dört alanda yaptığımız araştırmaların sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

MİMARLAR ODASI – Nisan 2006

Geçmişte marjinal hale gelmiş olanlar da dahil olmak üzere tüm vatandaşların sesi hem eski hem de yeni AB üyesi devletlerdeki **kentsel yönetişime** dahil edilmelidir. Güven ortamı ancak bu ilişkinin karşılıklı olmasıyla oluşabilir. İnsanların karşılıklı alışveriş içinde olmaları ve kendi eylemleri hakkında sorumluluk almaları ancak liderlerimizin bizim görüşlerimizi dinlemeye ve saygıyla karşılamaya hazır olmasıyla mümkün olabilir.

Daha sürdürülebilir bir **ulaşıma** doğru ilerlemeyi hızlandırmak için ulaşım alışkanlıklarında radikal bir değişime ihtiyaç vardır: Yalnızca teknik çözümler sürdürülebilirlikle ilgili sorunları gideremez.

Daha kapsamlı bir **sürdürülebilir yapıli çevre**, “yeni”nin her zaman “eski” karşısında daha önem kazandığı tüketim hedefli toplumun ötesine geçebilmekle mümkün olacaktır. Elimizde sahip olduklarımızı, yenilik yapmak uğruna elden çıkarmak yerine yeniden kullanmanın değerini öğrenmeliyiz. Bu, konuk stokunun yenilenmesi, kara alanların (brownfield sites) ıslahı, tüketici ürünlerinin değerlendirilmesi ve tamir edilmesi veya malzemelerin geri dönüşümü aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

En az bunun kadar, **kültürel mirasın** günlük hayatımızla başarılı bir şekilde bütünleşmesine ve insanları çeşitlilik içeren, ortak kültürel mirasımızı sahiplenmeye ve bu mirasın değerini bilmeye teşvik etmeye de odaklanmamız gerekmektedir.

İkinci olarak, bulunduğumuz yer ve zamanda, pratik açıdan tüm bu alanlar için önem kazanan konuları şöyle sıralayabiliriz:

Sürdürülebilirliğe ve sürdürülebilir olmayan gidişatımızın devam etmesi halinde ortaya çıkabilecek sonuçlara ilişkin bilinç ve **eğitim** verilmesi konusunda acil bir ihtiyaç bulunmaktadır. Çoğunlukla seçimlerimizi yetersiz bilgiyle ve eylemlerimizin gizli maliyetlerini anlamaksızın yapmaktayız. Bu konulara katılımımız sağlandığında ve seçimlerimizin etkileri konusunda net bir görüş oluşturmamıza yardımcı olduğunda, gündelik hayatımızı olumlu yönde değiştirebilecek seçimler yapmamız mümkün olacaktır.

Genellikle en başarılı girişimler, insanların katılımını sağlayarak günlük hayatlarında farkedilir gelişmeler sağlama konusunda sorumluluk duymalarına yardımcı olmayı hedefleyen, **yerel** ve küçük ölçekli inisiyatiflerdir. “Küresel Düşün, Yerel Davran” sloganı sadece bir basmakalıp olarak nitelendirilmemelidir. Tam tersine, bir bölgedeki deneyim, başka bir yerde uygulama olanağı bulabilir. Kendi topluluğumuz içinde, “nelerin işleyip nelerin işlemediğine” dair çok büyük ve çeşitli bir uzmanlığımız ve bilgi dağarcığımız bulunmaktadır. Bu **bilgiyi** daha geniş kapsamlı olarak dağıtamamak ise kaçırılmış bir fırsat olarak görünmektedir.

Kentsel Yönetişimle İlgili Sonuçlar

Kötü **kentsel yönetişim** kötü sonuçlar getirir. Bunun ürünlerini de herşeyin ötesinde, kentsel yayılma, satın alınabilir olmayan konutlar, bütünleşik olmayan ulaşım sistemleri ve yeşil alanların yok edilmesinde görebiliriz. Kentsel yönetişimi kent ve vatandaşlar arasındaki ilişkiyi yapılandırmak için bir araç olarak görmekteyiz. Bu aynı zamanda kamusal/özel ortaklıkları ve kent içinde işleyen diğer aktörleri de içine almaktadır.

Bizim gerçekleştirdiğimiz araştırma, temel olarak tüm vatandaşlarla ilişkilenebilir konu edinmektedir. Ele alınan ana sektör yalnızca sınırlı bir incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu sektör gençler, yaşlılar ve yoksullar, göçmenler ve mülteciler, yalnız ebeveynler, evsizler ve/veya seyahat eden kişiler gibi marjinalleşmiş gruplardan ve hassas insanlardan oluşmaktadır.

MİMARLAR ODASI – Nisan 2006

Bundan hareketle, gelecekte gerçekleştirilecek AB destekli araştırmaların marjinalleşmiş vatandaşların kentsel yönetişime katılımı ve bütünleştirilmesi konusuna odaklanmasını öneriyoruz. Bu araştırmaların eski ve yeni üye devletler arasındaki farklar üzerine ve demokratik katılımı ilgili olarak, iyi uygulamaların karşılıklı olarak paylaşımını sağlayacak şekilde yapılmasını tavsiye ediyoruz –örneğin aynı anda hem öğretip hem öğrenmek ve demokratik yenilenmeyi canlandırmak mümkün olabilir. Vatandaşların topluluklarına ve yönetim mekanizmalarına tam olarak katılımı bulunabilmeleri için, bu eylemin işletilmesinde kullanılmak üzere yeterli kaynağa sahip olunması gerekmektedir. Politikacılar da bu süreci desteklemek konusunda teşvik edilmelidir. Yalnızca bağımsız veya gönüllü çalışmalarla bu soruna cevap bulunamayacaktır.

Kentsel yönetim, bireyselliğin yoğun olduğu kararlardan daha çok kamusal bir yaklaşım içermelidir. Politikacılar, vatandaşlarla beraber aşağıdaki konulara daha çok kaynak ayıracak şekilde çalışmalıdırlar:

- Bilginin yayılması;
- Toplantıların düzenlenmesi;
- Kamuoyu yoklamaları;
- Yenilikçi yönetim araçları ve yöntemlerinin geliştirilmesi;
- Vatandaşları karar alma sürecine dahil etmeyi amaçlayan, yönetim düzenlemelerine ilişkin ikna edici ve öğretici kampanyalar gibi yolların aranması.

Sürdürülebilir Ulaşım İlgili Sonuçlar

Hareketlilik, günlük hayatlarımızın temel unsurlarından ve aynı zamanda da deneyimlediğimiz sorunların ana kaynaklarından biridir. Hayatlarımızı çeşitli şekillerde etkiler; çevresel, ekonomik ve toplumsal olarak. Bu açılarından, yaşam kalitesiyle ilgili olarak önemli bulduğumuz, ulaşım ilişkin birtakım sorunların varlığından bahsedebiliriz: Kirlilik (ve insan sağlığına etkileri), tıkanıklık (zamansal ve parasal maliyetleri ile birlikte) ve kazalar (Avrupa yollarında her yıl 40 binden fazla insan ölmekte ve daha fazlası yaralanmaktadır).

AB araştırmaları burada bahsedilen sorunları çeşitli yönleriyle ele almaktadır. Toplumumuzda ve araştırma alanında, çok karmaşık konulara doğrudan cevap getiren teknolojik çözümler (örn. fütüristik robot benzeri araçlar) üretmeye yönelik bir eğilim bulunduğunun farkındayız. Bu eğilim, pahalı olan ve prestijli olmasına rağmen asıl önem kazanan konulara gerçekten de cevap veremeyen gelişmelere neden olmuştur ve hâlâ olmaktadır.

Sürdürülebilir ulaşım ancak insanların davranışları, motivasyonları ve ihtiyaçları ilk ve en öncelikli olarak değerlendirildiğinde gelişebilecektir. Avrupa'daki farklı kentlerde üretilmekte olan iyi uygulamaların diğerleriyle paylaşılması konusunda verimli olunmadığını düşünüyoruz. Başarılı örneklerin yaygın hale getirilerek başka kentler tarafından da daha kolayca paylaşılması konusunda çaba gösterilmesini öneriyoruz.

Ulaşım konularını kentsel planlamanın ilk adımlarına dahil etme konusundaki çabaları olumlu bir şekilde değerlendiriyoruz. Aynı zamanda, araştırmaların ve siyasi eylemin en önemli konusunun insanların ulaşım alışkanlıklarını şu ana kadar ele alınandan (örn. ulaşım ücretlerinin düzenlenmesi ve arabaların ortak kullanımı) farklı bir şekilde değerlendirerek, daha yaratıcı bir şekilde değiştirmek olması gerektiğini düşünüyoruz. Teknolojik konulara odaklanan araştırma projeleri olduğunu gördük –buna ek olarak aşağıdaki sosyoekonomik alanlarda daha fazla araştırma yapılmasını öneriyoruz:

MİMARLAR ODASI – Nisan 2006

- İnsanları doğaya duyarlı ulaşım araçları (toplu taşıma araçları, yürüme, bisiklet, ortak araba kullanımı gibi) veya hususi araba kullanımını terkederek daha sürdürülebilir ulaşım şekillerini kullanmaya teşvik eden nedenler;
- Vatandaşlar için ulaşım alternatifleri konusunda bilgi (örn. Arabanın alternatifleri nelerdir? Maliyet açısından nasıl bir karşılaştırma yapılabilir? Tarifeler, bilet ücretleri, ulaşım sistemleri arasındaki geçişler...);
- Avrupa kentlerindeki ulaşım sistemlerinin uyumluluklarının geliştirilmesi, örn. AB çapında ortak araba kullanım sistemleri, diğer kentlerin ulaşım kartlarının tanınması;
- Ne tür iyileştirmeler toplu taşıma kullanımını insanlar için daha cazip hale getirebilir? (örn. taşıma araçlarında ek altyapı ve hizmetler: internet bağlantısı, masalar, toplantı odaları, yolculuk sırasında dil kursları, gazeteler...);
- Çok fazla trafik nedeniyle oluşan sağlık sorunları;
- Ulaşımında değişim ve dönüşüm ihtiyacını daha geniş bir kapsamda ele alabilmek için, ilgili politika alanlarını (örn. ekonomi, iş, bölgesel kalkınma, endüstri, vergi politikaları) desteklemeye yönelik etkin yöntemler bulmak için politika modelleri.

Sürdürülebilir Yapılı Çevreyle İlgili Sonuçlar

İnsanlık için daha sürdürülebilir bir gelecek için, şu anda elimizde olan fakat tam olarak kullanılmayanları yeniden değerlendirme yaklaşımı benimsenmelidir. Yeniden kullanım ve geri dönüşüm hâlâ kültürlerimize yakın gelmeyen kavramlardır ve yeni olan herşey kullanılmış olana kıyasla daha iyi olarak nitelendirilmektedir.

Sürdürülebilir bir gelecek için bu yaklaşımın tam tersine çevrilmesi gerekmektedir. Yeniden kullanım, yeniden değerlendirme ve yenileme, geleceğin kentini sürdürebilmek için gerekli olan eylemlerdir. Yeniden inşa, yeni bir inşaata göre daha sürdürülebilir olmasına rağmen, kentsel yayılma alanlarındaki düşük inşaat maliyetleriyle başa çıkamamaktadır.

AB araştırma projeleri gelecekteki kentlerimizin yapılı çevrelerinde ele alınabilecek temel alanları özetlemiştir. Bunlar, **kentsel yayılma, kentsel yeşil alanlar, yapı teknolojileri ve kara alanlardır** (brownfield sites).

Kentsel yayılma konusuna gelirse, arabaların yaygın kullanımının kent merkezlerini zor ulaşılabilir hale getirdiğini söyleyebiliriz. Yeni konutlara hizmet getirmek amacıyla yapılan ulaşım, su temini, enerji ve kanalizasyon sistemleri kırsal bölgeyi daraltmakta ve doğal yaşam çevrelerini yoketmektedir. Kentsel alanların genişlemesi sosyal etkileşimi azaltmış, sosyal izolasyona neden olarak ayrışma ve ilgisizliği artırmıştır. Vatandaşlar olarak, gelecekte yapılacak araştırmalar için önerilerimiz şunlardır:

- Vatandaşların enerji ve sürdürülebilirlik konusunda eğitilmesi ve bu yönde davranmaya özendirilmesi;
- Gürültü ile trafiğin azaltılması ve yaya ulaşımı ile mekânların kalitesinin artırılması yoluyla kent merkezlerinin çekiciliğinin artırılması;
- Mevcut boş yapıların yeniden kullanımının artırılması;
- Kentsel yayılmayı getiren yapılaşma etkinliğine karşı vergilerin artırılması ve bu gelirlerin doğrudan ihtiyaç duyulan altyapıların gerçekleştirilmesine aktarılması.

Yeşil alanlar birçok farklı işlevi yerine getirdiklerinden vazgeçilmez niteliktedir –hava kalitesini iyileştirmek, vahşi yaşam için yaşam çevresi sağlamak, güvenli ve sağlıklı dinlenme mekânları oluşturmak, çocuk oyun ve spor alanları sağlamak ve kentlerde insanların mutlu bir şekilde

MİMARLAR ODASI – Nisan 2006

yaşamalarına katkıda bulunmak (stresi azaltarak ve insanların doğa ve döngülerine ilişkin bilinç kazanmalarını sağlayarak). AB destekli araştırmalar aşağıdaki konulara odaklanmalıdır:

- Daha “doğal bir doğa” için biyolojik çeşitliliğin artırılması;
- Biyologların kent planlama ekiplerine katılması;
- Daha az teknoloji ve kimyasal kullanılması;
- İşsizlerin bakım işlerinde görevlendirilmeleri;
- Yeşil alanların daha yaygın hale getirilmesinin planlanması;
- Yeşil alanların farklı bitki türlerinin yetişmesine ve hayvanların göçüne izin verecek şekilde birbirine bağlanması;
- Yeşil alanların bütünleştirilmesi (çocuk oyun alanları ve spor tesisleri);
- AB projelerinde elde edilen bilginin yayılması;
- Genel olarak yeşil alanların teşvik edilmesi; hiçbir Avrupa kentinde istenenden fazla yeşil alan olduğu söylenemez.

İnşaat mühendisliği çoğunlukla doğanın sahip olduğu kapasiteleri verimli bir şekilde kullanmaktan uzaktır. Avrupa’da hala yaygın olarak kullanılan egzotik ahşap gibi bazı malzemelerin artık kullanılmaması gerekmektedir. Yapı malzemelerinin seçimi hem enerji hem de kaynak tüketimini dikkate almalıdır. Daha kapsamlı bir bilgi dağarcığı oluşmakta olmasına rağmen, inşaat çevrelerinin tutumu ve toplumdaki bilincin azlığı sürdürülebilir olmayan mevcut yöntemlerin kullanımını desteklemektedir. Yapılı çevrenin bitirilmiş halinin performansı ve işlevinin, kullanılan yapı elemanlarının ısı ve görüntü yalıtımı, tehlikeli maddelerin yayılımı, dayanıklılık ve yeniden kullanım değerleri de dikkate alacak şekilde değerlendirilmesi gerekir. Bizim görüşümüze göre AB araştırmalarında aşağıdaki konular ele alınmalıdır:

- Sürdürülebilirlik/çevresel performans ile yapı malzemeleri ve tekniklerinin dayanıklılığı konusunda net ve tarafsız tanımların getirilmesi;
- Daha sürdürülebilir yaşam biçimleri hakkında bilgi sağlanması ve bu yaşam biçimlerinin teşvik edilmesi;
- Vergilendirme yoluyla daha sürdürülebilir bir yapılaşmanın teşvik edilmesi –vergiler yapı endüstrisinde güncel olarak kullanılan enerji ve kaynakların miktarını yansıtmalıdır.
- Ergonomi, psikoloji ve genel rahatlıkla ilgili araştırma sonuçlarının inşaat etkinliğine aktarılması;
- İhtiyaç duyulan ülkelerde depreme karşı düzenlemelerin tutarlı olarak desteklenmesi;
- Yapıların daha sürdürülebilir yapılabilmesi için inşaat çevreleriyle daha yakın ilişkiler kurulması.

Kara alanlar (brownfield sites), daha önce endüstriyel amaçlarla kullanılmış fakat sonrasında terkedilmiş ve bu nedenle de günümüzde çevre ve sağlıkla ilgili ciddi riskler taşıyan toprak parçalarıdır. Bu toprakların ele alınması konusunda aşağıdaki konuları ele alan AB araştırmalarının yapılması gerekmektedir:

- Kirlenmiş toprak ve suları temizlemek için verimli ve daha az maliyetli teknolojilerin geliştirilmesi;
- Kara alanların ıslahının planlanması için uygulamaların geliştirilmesi (vergi sistemleri ihtiyaç duyulan kaynakları elde etmek için kullanılabilir);
- İslah edilen alanlar için en iyi alternatif kullanımların belirlenmesi ve yatırımcıların bunları kullanmaya teşvik edilmesi;
- İyi örneklerin ve uygulamaların yaygınlaştırılması.

Kültürel Mirasla İlgili Sonuçlar

Avrupa kıtasının çok büyük bir kültürel mirası vardır. Bu nedenle de bu mirasın korunması ve değerlendirilmesi konusunda ülkelerimiz üzerinde büyük bir sorumluluk bulunmaktadır.

Kültürel miras terimini, hem anıtlar, yapılar veya arkeolojik parçalar gibi elle tutulur miras hem de dil, edebiyat, müzik, sanat, gelenekler, şarkılar, danslar ve benzeri duyumsanabilir mirası içine alacak şekilde kullanmaktayız. Kültürel kimliğin kültürel mirastan kaynaklandığına inanıyoruz. Kültürel kimlik toplulukları ve kentleri güçlendirir, farklı Avrupa halkları arasında daha büyük bir saygı ortamı oluşturulmasına yardımcı olur.

Bu sektöre ayrılan tüm kaynaklara rağmen, Avrupa kültürel mirasının oldukça büyük bir bölümü ya yok edilmektedir ya da ciddi bir risk altındadır. Buradaki en kritik nokta, kültürel mirasın kaybının geri döndürülemeyeceğidir –kaybedilen bir şeyin geri getirilmesi mümkün değildir.

İklim değişikliğinin etkileri, kirlenme ve kültürel miras üzerindeki diğer olumsuz etkiler gibi farklı konular üzerine yoğunlaşan AB destekli projeleri inceledik. Bu projelerin bir dizi tarihi nesne üzerinde önemli gelişmeler sağladığını anlıyoruz. Bununla birlikte, AB'nin desteklediği araştırma projelerinin somut etkilerini daha etkin bir şekilde yaymanın yollarını bulması gerektiğini hissediyoruz.

Buna ek olarak AB, kültürel mirasın korunmasının kaynakların oldukça kısıtlı olduğu bir sektör olduğu fikrinden hareketle, kendi desteklediği araştırmalar aracılığıyla elde edilen sonuçların başka yerlerde yeniden uygulanabilmesi konusunda kolaylık sağlamak amacıyla mali destek sağlayabilir.

Kültürel mirasın günlük hayattan ve insanlardan ayrıştırılmasına karşıyız. Kültürel mirasın korunmasının, yerel düzeyde destek bulmadan (veya başlatılmadan) AB düzeyinde ve ulusal düzeyde başarılı olması mümkün değildir. Bununla birlikte AB, her bir vatandaşın kültürel mirasın korunması konusunu anlaması ve katkıda bulunmasını sağlamanın yollarını bulabilir. Bu, kültürel mirası insanlara daha yakın hale getirmek için bir yol olabilir –insanlar kendilerini, korunmasına yardımcı oldukları bir şeyin daha fazla parçası olarak hissedeceklerdir. Buna çocuklardan başlamak gerekir. İnsanlar kültürel mirasın korunmasının önemini anlamazlarsa, yalnızca teknik çözümlerle sorunları çözmek mümkün olmayacaktır.

Kültürel mirasla ilgili olarak bize sunulan araştırmalar oldukça tek boyutlu görünmektedir –örn. büyük ölçüde kirlenmenin kültürel miras üzerinde etkisi ve iklim değişikliği gibi teknik konulara değinilmektedir. Biz, yukarıda belirttiğimiz tüm konuların araştırılmasına çok büyük önem verdiğimizden, araştırmalarda şu konulara daha çok dikkat çekilmesi gerektiğini hissediyoruz:

- Ekonomik baskıların etkileri;
- İnsan göçü ve tüketici hareketinin kültürel miras üzerine etkisi.

Avrupa araştırmaları, kültürel mirasın günlük hayatla sürdürülebilir bir şekilde bütünleştirilmesine daha çok odaklanmalıdır.

Simonas Gaušas (Litvanya), Marika Mirti (Slovenya), Triin Terasmaa (Estonya), Habiba Boughaba (Lüksemburg), Silvia Šujanová (Slovakya), Hanne Malmberg (Danimarka), Daniel Egonsson (İsveç), Andreas Shoshilos (Kıbrıs), Gabriella Taborossy (Macaristan), Georg-Sebastian Holzer (Avusturya), Cezary Michal Kozłowski (Polonya), Ilze Gabrane (Letonya), Sebastian George Ditu (Romanya), Anthony Zammit (Malta), Eva Zallmannova (Çek Cumhuriyeti), Afroditi Zouzia (Yunanistan), Desmond O'Toole (İrlanda), Artwell Cain (Hollanda), Arto Kekki (Finlandiya), Florian Gerlach (Almanya), Rachel Hageman (Fransa), Eduardo Malagon (İspanya), Nuno Gouveia (Portekiz), Claude Leloup (Belçika), Anna Maria Cassanmagnago (İtalya)